

ŠERLOKO HOLMSO IR DAKTARO DŽONO H. VATSONO ISTORIJOS

ARTHUR CONAN DOYLE

ŠERLOKO HOLMSO IR DAKTARO DŽONO H. VATSONO ISTORIJOS

ARTHUR CONAN DOYLE

ROMANŲ IR APSAKYMŲ RINKINYS

TURINYS

KRAUJO SPALVOS ETIUDAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė) romanės	71
KETURIŲ ŽENKLAS (Vertė J. Lapienytė) romanės	81
ŠERLOKO HOLMSO NUOTYKIAI	153
SKANDALAS BOHEMIOJE (Vertė R. Zagorskienė)	154
RAUDONPLAKIŲ LYGA (Vertė R. Zagorskienė)	170
TAPATYBĖS NUSTATYMAS (Vertė R. Zagorskienė)	186
BOSKOMBO SLĒNIO PASLAPTIS (Vertė R. Zagorskienė)	197
PENKIOS APELSINO SĒKLOS (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	214
KREIVALŪPIS (Vertė R. Zagorskienė)	227
MĚLYNasis KARBUNKULAS (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	243
MARGOJI JUOSTA (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	256
INŽINIERIAUS NYKŠTYS (Vertė R. Zagorskienė)	273
KILMINGASIS VIENGUNGIS (Vertė R. Zagorskienė)	286
BERILŲ DIADEMA (Vertė R. Zagorskienė)	301
VARINIAI BUKAI (Vertė R. Zagorskienė)	316
ŠERLOKO HOLMSO ATSIMINIMAI	333
SIDABRAS (Vertė J. Lapienytė)	334
GELTONAS VEIDAS (Vertė J. Lapienytė)	350
BIRŽOS KLERKAS (Vertė J. Lapienytė)	363
„GLORIJA SKOT“ (Vertė J. Lapienytė)	375
MASGREIVŲ GIMINĖS APEIGOS (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	388
REIGEITO MĮSLĖ (Vertė J. Lapienytė)	401
LUOŠYS (Vertė J. Lapienytė)	414
NUOLATINIS PACIENTAS (Vertė J. Lapienytė)	425
GRAIKAS VERTĖJAS (Vertė J. Lapienytė)	439
JŪRŲ-SUTARTIS (Vertė J. Lapienytė)	451
PASKUTINĖ HOLMSO BYLA (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	474
BASKERVILIŲ ŠUO (Vertė R. Zagorskienė) romanės	487
ŠERLOKO HOLMSO SUGRIŽIMAS	587
ĀTSITIKIMAS TUŠČIAME NAME (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	588
NORVUDO RANGOVAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	603
ŠOKANTYS ŽMOGIUKAI (Vertė K. Ambrasas-Sasnava)	619

VIENIŠA DVIRATININKĖ (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	635
ATSITIKIMAS PENSIONE (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	649
JUODASIS PITERIS (Vertė B. Žegunis)	670
ČARLZAS OGASTAS MILVERTONAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	685
ŠEŠI NAPOLEONAI (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	696
TRYS STUDENTAI (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	710
PENSNĖ SU AUKSINIAIS APSODAIS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	722
DINGĖS REGBIO ŽAIDĖJAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	738
ŽMOGŪDYSTĖ EBI GREINDŽĖ (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	752
ANTROJI DÉMĖ (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	768
 BAIMĖS SLĒNIS (Vertė A. Reisas) romanas	785
 PASKUTINIS NUSILENKIMAS	883
PRATARMĖ (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	884
VISTERIJŲ LODŽOJE (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	885
KARTONINĖ DÉŽUTĖ (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	905
RAUDONASIS RATAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	920
BRIUSO IR PARTINGTONO BRĖŽINIAI (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	934
ŠERLOKAS HOLMSAS MARINAMAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	954
LEDI FRENYSIS KARFEKS DINGIMAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	966
VELNIO KOJA (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	979
PASKUTINIS NUSILENKIMAS (Vertė E. Kuosaitė-Jašinskienė)	994
 ŠERLOKO HOLMSO BYLOS	1007
KILMINGASIS KLIENTAS (Vertė J. Lapienytė)	1008
NUBLYŠKĘS KAREIVIS (Vertė J. Lapienytė)	1025
MAZARINIO BRANGAKMENIS (Vertė J. Lapienytė)	1039
„TRIJŲ FRONTONŲ“ VILA (Vertė J. Lapienytė)	1051
SASEKSO VAMPYRAS (Vertė J. Lapienytė)	1063
TRYS GERIDEBAI (Vertė J. Lapienytė)	1076
TORO TILTO MĮSLĖ (Vertė J. Lapienytė)	1087
KETURPĘSCIAS ŽMOGUS (Vertė J. Lapienytė)	1105
LIŪTO KARČIAJ (Vertė J. Lapienytė)	1118
DAMA SU ŠYDU (Vertė J. Lapienytė)	1132
Ivykis SENAJAME ŠOSKUME (Vertė J. Lapienytė)	1140
Dažų PIRKLYS IŠĖJO POILSIO... (Vertė J. Lapienytė)	1153

RAUDONPLAUKIŲ LYGA

Vieną ano rudens dieną nuėjau pas savo draugą poną Šerloką Holmsą ir radau jį rimtais kalbantis su labai stambiu, nejaunu raudonskruočiu vyru skaisčiai raudonais plaukais. Atsipręš už sutrukymą, jau buvau beišeinės, bet Holmsas staigiai iutraukė mane į kambarį ir uždarė duris.

— Geriau pataikyti nė negalėjote, brangusis Vatsonai, — nuoširdžiai tarė jis.

— Man pasirodė, kad jūs užsiémčs.

— Taip, labai.

— Tai aš galu palaukti kitame kambaryje.

— Anaiptol, šis džentelmenas, pone Vilsonai, buvo mano partneris ir padėjėjas tiriant daugelį reikšmingiausių mano bylų, ir neabejoju, kad jūsų atveju jis bus man taip pat labai naudingas.

Stambusis vyriskis kiek pakilo nuo kėdės ir pasiseivikino linktelėdamas galvą, o mažos riebiame veide įspisraudusios jo akutės tiriamai mane nužvelgė.

— Séskit ant minkštasuolio, — pasakė Holmsas, o pats vėl įsmuko į savo foteli ir suglaudė pirštų galus, kaip visada darydavo mąstydamas. — Žinau, brangusis Vatsonai, kad jūs, kaip ir aš, mégstate viską, kas yra neįprasta, kas pranoksta kasdienybę ir banalią rutiną. Kad iše dalykai jus traukia, matyt iš to, su kokiu entuziazmu aprašote ir, atleiskite už žodį, savotiškai pagražinate ne vieną mano darbelį.

— Jūsų veikla man iš tiesų yra labai įdomi, — tariau.

— Atsimenate, kaip vienadien, prieš pat mums imantis to labai lengvo darbo, pasiūlyto panelės Merės Saterland, aš pasakiau, jog gyvenime pasitaiko tokią keistenybių ir nepaprastų sutapimų, kokių net lakausia fantazija nepajėgtų sukurti.

— Ir tada aš išdrįsau suabejoti jūsų teiginiu.

— Taip, daktare, bet vis dėlto turėsite sutikti su mano požiūriu, antraip aš jums vis krausiu faktą po faktą, kol pagaliau neišlaikysite ir turėsite pripažinti, kad esu teius. Antai ši ryta pas mane teikési ateiti ponas Džibebas Vilsonas ir émė pasakoti istoriją, kuri, atrodo, bus tokia nepaprasta, kokios jau senokai negirdėjau. Esu jums ne sykį sakęs, jog keičiausiai ir nebūčiausi dalykai dažnai yra susiję ne su didžiausiais nusikaltimais, o su menkais, kartais net su tokiais, kurie vargu ar apskritai gali būti vadinami nusikaltimais. Iš to, ką išgirdau, dar sunku pasakyti, ar tai nusikaltimas, ar ne, tačiau įvykių eiga neabejotinai yra viena iš nepaprastų, kokių esu matęs. Pone Vilsonai, gal malonėtumėt pradėti savo pasakojimą dar kartą. To prašau ne vien dėl to, kad mano bičiulis daktaras Vatsonas negirdėjo pradžios, bet ir dėl to, kad, išgirdus apie tokį savitą įvykių, man rūpi iš jūsų lūpų sužinoti kuo daugiau smulkmenų. Paprastai išgirdęs kokį niekelių kitą apie įvykių aš galiu vadovautis tūkstančiu pa-našių atsitikimų, kuriuos puikiai prisimenu. Bet ši kartą, turiu prisipažinti, faktai geriausiu atveju yra unikalūs.

Apkūnus klientas išpūtė krūtinę kiek didžiuodamasis ir iš vidinės palto kišenės išsitrukė purviną, suglamžytą laikraštį. Kol jis išlyginės ant kelio laikraštį, ištempęs kaklą akimis perbėgo skelbimų skiltį, aš atidžiai ji apžiūrėjau ir pabandžiau bičiulio pavyzdžiu iš drabužių ir išvaizdos nustatyti, kas jis tok.

Beje, iš savo stebėjimo ne ką pešiau. Mūsų klientas atrodė tipiškas paprastas Britanijos prekijas – nutukęs, pasipūtęs, lėtas. Vilkėjo duksliom kelnėm pilkais langučiais, ne per švariausiu prasegtu juodu surdutu ir pilkai rusva liemene su masyvia auksuota grandinėle, prie kurios kaip pagražas kabobo pradurtas kvadratinis metalo gabalėlis. Nunešiotas cilindras ir nublukęs rudas apsiaustas suglamžyta aksomine apykakle gulėjo ant kėdės šalia jo. Vienu žodžiu, žiūrėk į tą žmogų nežiūrėjės – nieko ypatingo nepamatysi, gal tik raudonus plaukus ir begalinio sielvarto bei nepasitenkinimo kupiną veido išraišką.

Ižvalgusis Šerlokas Holmsas tuo permatė mano užsiemimą ir pastebėjės mano klausiamus žvilgsnius su šypsena palingavo galva.

– Be tų akivaizdžių požymių, rodančių, kad jis vienu metu dirbo fizinį darbą, uostu tabaką, yra masonas, yra lankėsis Kinijoje, o pastaruuoju metu nemažai rašo, daugiau nieko negaliu nustatyti.

Ponas Džeibezas Vilsonas pašoko nuo kėdės įsmeigęs smilių į laikraštį, o akis – į mano bičiuli.

– Kaip, dėl Dievo meilės, jūs visa tai sužinojot, pone Holmsai? – paklausė jis. – Iš kur jums, pavyzdžiui, žinoma, kad esu dirbęs fizinį darbą? Tai šventa teisybė, nes aš pradėjau duoną pelnytis kaipo laivo dailidė.

– Iš jūsų rankų, mielas pone. Jūsų dešinioji plaštaka yra kone vienu numeriu didesnė už kairiąją, nes ja dirbote. Ir raumenys labiau išsvystę.

– Na, o tabako uostymas ir masonų broliją?

– Nenoriu jiečiati jūsų atskleisdamas, kaip tai įžvelgiau, ypač kad jūs, nepaisydamas griežtų savo draugijos išstatų, nešiojate smeigtuką su skriestuvu ir kampainiu*.

– Ak, žinoma. Aš pamiršau apie jį. Na, o dėl rašymo?

– Ką dar gali rodyti per penkis colius nublizgintas dešinysis rankogalis ir nugludintas kairiosios rankovės plotelis palei alkūnę, kuria būnate atsirėmę į stalą?

– Na, o Kinija?

– Žuvis virš dešiniojo riešo galėjo būti ištatuirota tik Kinijoje. Esu kiek tyrinėjės tatu-iravimo ženklus ir net papildęs tos srities literatūrą. Žuvies žvynų dažymas švelnia rausva spalva kaip tik būdingas Kinijai. O kiniška moneta, kabanti prie jūsų laikrodžio grandinėlės, galutinai patvirtinā mano spējimą.

Ponas Džeibezas Vilsonas garsiai nusijuokė.

– Kad tu kur! – pasakė jis. – Iš pradžių maniau, kad jūs labai protingai maštët, o dabar matau, kad tai vieni niekai.

* Masonai – tarptautinis religinis etinis judėjimas, prasidėjęs XVIII a., iš pradžių buvęs slaptas; jo organizacinė forma, hierarchija ir simbolika paimta iš viduramžių mūrininkų cechų. Skriestuvas ir kampainis – pora maso- nų brolijos simbolių, kurių nebuvo galima viešai nešoti.

— Pradedu gailėtis, Watsonai, — pasakė Holmsas, — viską aiškindamas. Matot, *Omnis igno-
rum pro magnifico**, ir mano vargana reputacija gali visiškai sužlugti, jei būsiu tokis atviras. Aš
radote skelbimą, pone Vilsonai?

— Taip, radau, — atsakė tas, jbeiės storą raudoną pirštą į skilties vidurį. — Va čia. Nuo to
viskas ir prasidėjo. Perskaitykit pats, pone.

Paėmiau iš jo laikraštį ir štai ką perskaiciau:

Raudonplaukių lygai

*Vėlinio Ezečijaus Hopkinso iš Libano, Pensilvanijos, JAV, testamentu įsteigta nauja
darbo vieta, duodanti teisę lygos nariui gauti keturis svarus per savaitę už grynnai nominaliai
darbą. Kviečiami visi raudonplaukiai, sveiki fiziškai ir psichiškai, ne jaunesni kaip dvi-
dešimt vienerių metų. Kreiptis asmeniškai pirmadienį, vienuoliktą valandą, į Dunkaną
Rosq. Lygos kontora, Flito gatvė, Poupo kiemas 7.*

— Ką gi tai, po galais, reiškia — sušukau du kartus perskaiteš tą keistą skelbimą.
Holmsas sukikeno ir pasimūstė fotelyje, kaip daro visada, kai būna gerai nusiteikęs.

— Šiuo atveju kiek išsukta iš praminto kelio, ar ne? — pasakė jis. — O dabar, pone Vilsonai,
nuo pat pradžių papasakokit viską apie save, savo namus ir kuo šis skelbimas susijęs su jūs
gyvenimu. Pirmiausia, daktare, pasižymėkit laikraštį ir datą.

— Tai 1890 metų balandžio 27 dienos „Ryto kronika“. Lygiai prieš du mėnesius.

— Puiku. Prašom, pone Vilsonai.

— Na, kaip jau jums sakiau, pone Šerlokai Holmsai, — pradėjo Džeibezas Vilsonas, šluo-
tydamasis kaktą, — turiu nedidelj lombardą Koubergo aikštėje netoli Sičio. Apyvarta menka,
ir pastaraisiais metais pajamų gaunu tik pragyvenimui. Anksčiau laikydavau du padėjėjus, o
dabar teturiu vieną, bet ir tam būtų buvę nelengva atsilyginti, tačiau jis nori išmokti mano
verslo, todėl sutinka dirbti už pusę atlygio.

— Kokia to paslaugaus jaunuolio pavardė? — paklausė Šerlokas Holmsas.

— Jo pavadė — Vincentas Spoldingas, be to, ne toks jis ir jaunas. Jo amžių sunku nuspėti.
Geresnį padėjėją vargu ar rastum, pone Holmsai, ir aš puikiai žinau, kad jis galėtų turėti g
riaus ir uždirbtį dvigubai daugiau, negu aš jam duodu. Tačiau galų gale, jeigu jis patenkintas,
tai ko turėčiau jam patarinėti?

— Tikrai ko? Jums iš tiesų pasisekė, kad gavote tarnautoją, kuriam mokate mažiau neg
rinkos kaina. Nedžnai šiai laikais darbdaviams taip pasiseka. Sakyčiau, jūsų padėjėjas yra
mažiau nuostabus už tą skelbimą.

— O, bet jis turi ir trūkumų, — pasakė ponas Vilsonas. — Nesu regėjęs, kad kas taip megę
fotografuoti. Spragsi su aparatu, užuot lavinęs protą, o paskui įlenda į rūsių lyg zuikis į ola ir
ryškina nuotraukas. Tai didžiausias jo trūkumas, bet apskritai jis geras darbininkas. Nem
jokių ydų.

* Visa, kas nežinoma, atrodo didinga (lot.).

– Jis, kaip suprantu, ir dabar gyvena pas jus?

– Taip, pone, jis ir keturiolikmetė mergaitė, kuri šio to išverda ir aptvarko namus. Ir daugiau nieko, nes aš našlys ir vaikų neturiu. Mes gyvename labai ramiai, pone, viši trys, pelnomės duoną, mokame skolas, taip ir stumiami dienas.

Ber šitas skelbimas išmušė mus iš vėžių. Šiandien sueina lygiai aštuonios savaitės, kai tas Spoldingas atsinešė į kontorą šį laikraštį ir sako:

„Kaip norėčiau, pone Vilsonai, būti raudonplaukis.“

„Kodėl?“ – klausiu.

„Nagi, – sako jis, – Raudonplaukių lygoje vėl yra laisva vieta. Tai tikras lobis tam, kuris ją gaus. Mano supratimu, tu darbo vietų esama daugiau negu žmonių, todėl testamente vykdymojai nebeišmano, ką su pinigais daryti. Jei tik mano plaukai būtų reikiamos spalvos, nieko nelaukdamas stverčiau tokį kąsnį.“

„Kas gi ta lyga pagaliau?“, – klausiu aš. Matot, pone Holmsai, aš didelis namisėda ir, kądangi mano klientai ateina pas mane, o ne aš turiu eiti pas juos, dažnai ištisomis savaitėmis neiškeliu kojos per slenkstį. Todėl ne ką težinau, kas dedasi pasaulyje, ir visada džiaugiuosi išgirdęs ką nauja.

„Nejau nesate nieko girdėję apie Raudonplaukių lygą?“ – paklausė išsproginės akis.

„Niekoo.“

„Tikrai nuostabu, nes jūs kaip tiktais tinkate užimti tokią vietą.“

„O kiek už ją moka?“ – paklausiau.

„Ak, tik kokį porą šimtų per metus, tačiau darbas lengvas ir beveik nekludo žmogui dirbti kito.“

Taigi jūs nesunkiai galite suprasti, kad aš pastačiau ausis, nes jau keleri metai mano verslas ne itin klesti ir papildomi pora šimtų per metus man labai praverstu.

„Papasakok viską“, – tariau.

„Nagi, – tarė jis, rodydamas man skelbimą, – pats matote, kad lyga turi laisvą vietą, ir čia paskelbtas adresas, kur kreiptis norint viską sužinoti smulkiau. Kiek galiu suprasti, tą lygą įsteigė Amerikos milijonierius Ezekijas Hopkinsas, didelis keistuolis. Jo plaukai buvo raudoni, ir jis labai užjautė visus raudonplaukius. Po jo mirties sužinota, kad milžinišką savo turtą jis paliko patiketiniams, ir testamentu už procentus turi būti steigiamos lengvo darbo vietas tiems, kurių plaukai raudoni. Esu girdėjės, ten puikios algos ir labai mažai darbo.“

„Bet, – pasakiau aš, – tokį raudonplaukių gali kreiptis milijonai.“

„Ne tiek daug, kiek jūs manot, – atsakė jis. – Matot, apsiribota suaugusiais Londono žmonėmis. Tas amerikietis jaunystėje išvažiavo iš Londono, todėl norėjo padaryti gerą darbą senajam savo miestui. Be to, aš dar girdėjau, kad nėra ko kreiptis tiems žmonėms, kurių plaukai šviesiai rudi, tamsiai rudi ar dar kokie, gali pretenduoti tik tie, kurių beveik raudoni kaip ugnis. Va, jeigu jūs sumanytumėte kreiptis, pone Vilsonai, tai būtumėt pats tas, bet vargu ar jums verta sukti iš kelio dėl vieno kito šimto svarų.“

Na, kaip patys matote, ponai, mano plaukai skaudžiai raudoni – tai faktas. Pamaniau, kad drąsiai galiu stoti į varžybas dėl tos vietas. Vincentas Spoldingas buvo toks informuotas, todėl

ARTHUR CONAN DOYLE

nutariau, kad jis gali būti man naudingas. Taigi liepiau uždaryti langines ir eiti su manim.
Jis labai apsižiugė, kad turės laisvą dieną, tai uždarém kontorą ir išėjom ieškoti adreso,
nurodyto skelbime.

Tokio vaizdo kaip tada, ko gero, niekada nebepamatysi, pone Holmsai. Iš šiaurės piečių
buvo prisikimšusi raudonplaukių, o Poupo kiemas buvo tarsi prekių karučiai, pilni apelsinų,
Niekada nemaniau, kad visoj Anglojų galėtų būti tiek raudonplaukių, kiek čia supludo iš
vieną skelbimą. Jie buvo visokiausiai rudumo atspalvių: šiaudų, citrinos, apelsino, plutos,
airių seterio, kepenų, molio, tačiau, kaip sakė Spoldingas, tik nedaugelis turėjo tikrai ryškius
ugnies spalvos plaukus. Pamatęs, kokia ten daugybė laukia, nusiminiau ir jau norėjau eiti sau,
tačiau Spoldingas nepasidavė. Kaip jam tai pavyko, neisiauzaudu, bet jis grūdos, skverbėsi,
brovėsi ir galų gale išvedė mane per minią tiesiai prie laiptų, einančių į raštinię. Laiptais plaukė
du srautai: vienas aukštyn, su viltim, antras – žemyn, nusiminės. Mes šiaip taip išispraudėm
ir netrukus mudu buvom raštineje.

– Jūsų nuotykis iš tikro nepaprastai keistas, – pasakė Holmsas, kai jo klientas nutilo ir
prisišo prie nosies didžiulį žiupsnį tabako – atminčiai pastiprinti. – Malonėkite tėsti tokį
įdomų pasakojimą.

– Raštineje stovit tik pora medinių kėdžių ir lentinis stalas, už kurio sėdi nedidelis žmo-
gelis raudonesnias negu mano plaukais. Kiekvienam priėjusiam kandidatui jis pasako keletą
žodžių ir būtinai randa kokią kliautį, dėl kurios šie netinka. Gauti tą darbo vietą, pasirodo,
ne taip lengva. Tačiau kai priėjo mano eilė, tas žmogelis pasidarė kur kas malonesnis negu su
kitais ir uždarę duris, kad galėtų asmeniškai su mumis pasikalbėti.

„Tai ponas Džeibezas Vilsonas, – pasakė mano padėjėjas, – ir jis norėtų užimti tą vietą
lygoje.“

„Ir jis visiškai tam tinka, – atsakė antrasis. – Kaip tik tai, ko reikia. Nepamenu, kada esu
matės tokį grožį.“

Jis žingtelėjo atgal, pakreipė galvą ir émė apžiūrinti mano plaukus, kol man net nejausk
pasidarė. Paskui staiga metėsi į priekį, paspaudė man ranką ir širdingai pasveikino su sekme.

„Nereikėtų dvejoti, – taré jis. – Tačiau jūs tikriausiai man atleisite už patikrinimą.“

Sulig tais žodžiais įkibo abiem rankomis man į plaukus ir taip trūktelėjo, kad aš išskau-
mo surikau.

„Jūs akys sudrėko, – pasakė jis, paleidęs man plaukus. – Vadinasi, viskas taip, kaip reikia.
Tačiau mes privalome būti atsargūs, nes du kartus buvome apgauti su peruku ir kartą – su
dažais. Galėčiau jums daug papasakoti apie tokius nedorus darbus, kad žmogaus prigimtis
jums imtų rodyti atgrasi.“

Jis priėjo prie lango ir visa gerklė sušuko pro jį, kad vieta užimta. Iš apačios atsklidė mano
vylimo dejonę, ir žmonės pasipylė į visas puses – netrukus neliko né vienos rudos galvos, nė
mano ir to tarnautojo.

– Aš – Dunkanas Rosas, – pasakė jis, – ir esu vienas tų, kurie gauna išlaikymą iš milijonų
kilnilio geradario fondo. Ar jūs vedęs, pone Vilsonai? Ar turite šeimą?“

Atsakiau neturėj.

Jo veidas ištijo.

„O varge, – liūdnai taré jis, – tai labai svarbu! Kaip gaila, kad šitaip išėjo. Juk fondas įsteigtas tam, kad padėtų raudonplaukiams daugintis ir plisti, o ne vien juos remti. Kokia nesėkmė, kad jūs viengungis!“

Mano veidas ištijo kaip ir jo, pone Holmsai, nes išsigandau, kad negausiu tos vietos, tačiau jis kiek pamastė ir pasakė, kad tebūnė taip.

„Kam kitam, – taré jis, – ši kliūtis būtų lemtinga, tačiau žmogui tokiais plaukais mes turim ištiesti ranką. Kada galėsite imtis naujuju pareigų?“

„Hm, aš turiu kitą darbą, ir tai, ko gero, gali būti kliūtis.“

„Ak, nesirūpinkit dėl to, pone Vilsonai! – pasakė Vincentas Spoldingas. – Aš galėsiu viską padaryti už jus.“

„Koks darbo laikas?“

„Nuo dešimtos iki antros.“

Matot, lombarde daugiausia darbo vakare, pone Holmsai, ypač ketvirtadienio ir penktadienio vakare, taip sakant, prieš algų dieną. Tad kodėl gi man neužsidirbtį šiek tiek ir rytais? Juoba kad mano padėjėjas toks geras ir atliks viską, ką reikés.

„Visiškai tinka, – pasakiau. – O užmokestis?“

„Keturi svarai per savaitę.“

„O darbas?“

„Gryna nominalus.“

„Ką jūs vadinate gryna nominaliu darbu?“

„Na, jūs privalote būti raštinėje ar bent pastate visą darbo laiką. Jei išeinate, prarandate tarnybą amžinai. Testamente tai parašyta labai aiškiai. Jūs nevykdote salygų, jeigu darbo metu pasitraukiate iš raštinės.“

„Tik keturių valandos per dieną, tai ko gi nepabūti“, – pasakiau.

„Joks pasiteisinimas negelbés, – pasakė ponas Dunkanas Rosas, – nei liga, nei reikalai, nei kas kita. Turite būti čia, o jei ne – prarandate tarnybą.“

„O darbas?“

„Perrašyti Didžiosios Britanijos enciklopediją. Šioje spintoje yra pirmas tomas. Turite pats susiurasti rašalo, plunksnų ir sugeriamojos popieriaus; mes duodame tik stalą ir kėdę. Ar rytoj jau galėsite pradėti?“

„Žinoma“, – atsakiau.

„Tai sudiev, pone Džeibezai Vilsonai, ir leiskite dar kartą pasveikinti jus su sėkmė gavus tokią svarbią vietą.“

Nusilenkės išleido mane pro duris, ir aš patraukiau namo su savo padėjėju, neišmanydamas nei ką daryti, nei ką sakyt, – toks jaučiausiai laimingas.

Grįžęs galvojau apie tai visą dieną, ir į vakarą mano nuotaika vėl sugedo, nes nutariau, kad tai kokia nors bjauri apgaulė ar pokštas, nors neįstengiau suprasti, koks galėtų būti to viso tikslas. Neįtikėtinas atrodė ir toks testamentas, ir tai, kad gali būti mokami tokie pinigai vien

už paprastą Didžiosios Britanijos enciklopedijos perrašymą. Vincentas Spoldingas kaip įmėnydamas ramino mane, tačiau eidamas gulti jau buvau apsisprendęs atsisakyti tų pareigų ir vis dėlto ryčių pamaniau, kad reikia nuciti ir pasižiūrėti. Taigi nusipirkau už pensą buteliuką rašalo, pasiėmėiu žąsies plunksnų, septynis didžiulių laksčius popieriaus ir nuėjau į Poupo kiemą.

Nustebau ir apsidžiaugiau viską radęs kaip priklauso. Man buvo parengtas stalas, ir ponas Dunkanas Rosas jau laukė norėdamas pristatyti mane prie darbo. Liepės pradėti nuo A raidės išėjo, bet kur buvės, kur nebuvės vis įeidavo pažiūrėti, kaip man sekasi. Antrą valandą jių atsišveikino su manimi, pagyrė, kad daug padariau, ir užrakino raštine.

Taip buvo ka dieną, pone Holmsai, o šeštadienį tas viršininkas iėjės paklojo man keturius auksinius suverenus už savaitės darbą. Taip pat buvo ir kitą savaite, ir dar kitą. Kiekvienu dieną dešimtą rytą ateinu, antrą dienos išeinu. Ponas Dunkanas Rosas émė ateiti tik rytais, o po kurio laiko suvis nustojo rodytis. Tačiau aš vis tiek nedrįsau pasitrauktį iš kambario, nes juk nežinia, kada jis galėjo ateiti, o tarnyba buvo tokia gera ir taip man tiko, tad bijoju jom netekti.

Taip praėjo aštuonios savaitės, aš perrašiau viską apie abatą, alaviją, architektūrą bei atiką ir tikėjausi, kad taip uolai dirbdamas netrukus prieisiu ir prie B raidės. Šiek tiek turėjau išlaidų pirkdamas popierių, ir lentyna jau buvo kone pilna mano perrašytų lapų. Bet stagi viskas baigėsi.

– Baigés?

– Taip, pone. Ir kaip tik ši rytą. Dešimtą valandą kaip paprastai nuėjau į darbą, bet durys buvo užrakintos, o viduryje smeigtuku prisegta kortelė. Štai ji, galite perskaityti patys.

Jis atkišo baltą kartono kortelę, didumo sulig bloknoto lapeliu. Joje buvo taip parašytas:

Raudonplaukių lyga

paleista

1890 m. spalio 9 d.

Mudu su Šerlokų Holmsu žiūréjomė į tą striuką skelbimą ir liūdną veidą už jo, kol komisija, kuri istorijos pusė užgožė visas kitas prielaidas, ir staiga prapliupome garsiai kvatoti.

– Nematau nieko juokingai! – suriko mūsų klientas, paraudęs iki pat liepsnojančių savo plaukų. – Jeigu nieko daugiau nesugebat, tik juoktis iš manęs, aš galu kreiptis į ką nors kita.

– Ne ne! – sušuko Holmsas, stumdamas jį atgal į kėdę, nuo kurios buvo besistojas. – Nieku gyvu nenoréčiau prarasti jūsų bylos. Ji tokia gaivai ir nauja. Tačiau, atleiskite už žodį, kažko juokingo čia yra. Malonekite pasakyti, kokių žygų émetės, kai ant durų radot kortelę.

– Aš buvau priblokštas, pone. Nesusigaudžiau, ką daryti. Apéjau kelias gretimas kontoros, bet ten niekas nieko nežinojo. Pagaliau užsukaui pas šeimininką, buhalterį, gyvenantį aptariname aukštę, ir paklausiau, ar galėtų pasakyti, kas atsitiko Raudonplaukių lygai. Jis arskai nieko apie tokią organizaciją negirdėjęs. Tada paklausiau, kas toks yra ponas Dunkanas Rosas. Jis atsakė, kad si pavardė jam nežinoma.

„Na, – pasakiau, – tas ponas iš kertvirto numerio.“

„Ką, tas raudonplaukis?“

„Taip.“

„Ak, – sako jis, – tai Viljamas Morisas. Jis advokatas ir laikinai naudojosi mano kambariu, kol jo patalpos buvo tvarkomos. Vakar išsikėlė.“

„Kur galėčiau jį rasti?“

„Ak, naujojoje kontoroje. Jis man davė adresą. Taip, Karaliaus Edvardo gatvė, netoli Šventojo Povilo bažnyčios.“

Nuėjau, pone Holmsai, tuo adresu, bet ten radau kelio girnelių protezų fabriką, ir niekas nebuvo girdėjęs nei pono Viljamo Moriso, nei pono Dunkano Roso pavardės.

– O ką darėte toliau? – paklausė Holmsas.

– Parėjau namo į Saks Kouberto aikštę ir paklausiau savo padėjėjų patarimo. Bet jis nieku negalėjo man pagelbėti. Tik pasakė, kad palūkėjės turėčiau gauti žinią paštu. Tačiau manęs tai netenkina, pone Holmsai. Aš nenoriu prarasti tokią vietą be kovos, todėl žinodamas, kad jūs esate toks malonus ir patariate nelaimingiemis žmonėmis, atėjau tiesiai pas jus.

– Ir labai protingai padarėte, – tarė Holmsas. – Jūsų atvejis yra be galio savitas, ir man bus labai malonus jūr panagrinėti. Iš to, ką papasakojote, sprendžiu, kad dalykai daug rimtesni negu atrodo iš pirmo žvilgsnio.

– Gana rimti, – pasakė Džeibezas Vilsonas. – Juk aš netenku keturių svarų per savaitę.

– Jūs asmeniškai, – tarė Holmsas, – žinoma, neturėtumėt skubstis šia nepaprastaja lyga. Atvirkščiai – jūs, mano supratimu, pasidarėte trisdešimčia svarų turtingesnis, o dar kiek gavot išsamių žinių apie daugybę dalykų, prasidedančių raide A. Per tą lygą nieko nepradarodete.

– Ne, pone. Bet aš noriu viską apie juos sužinoti: kas jie tokie ir ko jie siekė krësdami man tokį pokštą, jeigu tai pokštas. Sie juokai jiems brangiai atsiėjo – jie man sumokėjo trisdešimt du svarus.

– Pasistengsime tuos dalykus ištirti. Bet pirmiausia pora klausimų, pone Vilsonai. Tas jūsų padėjėjas, parodės jums skelbimą... ar seniai pas jus dirba?

– Tada buvo išdirbęs ménės.

– Kur jū radot?

– Atėjo pagal skelbimą.

– Ar jis vienas atėjo?

– Ne, koks dešimt.

– Kodėl pasirinkote jį?

– Todėl, kad sumanus ir nedaug užsiprašė algos.

– Pusės, tiesą sakant.

– Taip.

– Kaip jis atrodo, tas Vincentas Spoldingas?

– Mažas, kresnas, labai vikrus, veidas be jokio plaukelio, nors jam jau beveik trisdešimt.

Kaktose balta dėmė – buvo nusideginęs rūgštimi.

Holmsas ištempė fotelyje gerokai sunerimės.

– Taip ir maniau, – tarė jis. – O jo ausys ar pradurtos auskarams įverti, nesat pastebėjė?

- Taip, pone. Jis sakė, kažkokia čigonė jam pradūrė, kai dar buvo vaikėzas.
- Hm! – tarė Holmsas ir giliai susimąstė. – Ar jis dar pas jus?
- O taip, pone. Aš ką tik su juo išsiskyriau.
- O jūsų reikalai ar buvo gerai tvarkomi be jūsų?
- Skučtis negaliu, pone. Juoba kad rytais niekada nebūna daug darbo.
- Gana, pone Vilsonai. Po dienos ar dviejų turėsiu malonumą pasakyti jums, ką apie tai manau. Šiandien šeštadienis, tikiuosi, iki pirmadienio viskas bus aišku.
- Na, Vatsonai, – paklausė Holmsas, kai mūsų svečias išėjo, – ką galite apie tai pasakyti?
- Nieko negaliu pasakyti, – tariau atvira. – Ši istorija pernelyg paslaptinga.
- Paprastai būna taip, – pasakė Holmsas, – kuo daugiau keistenybių, tuo mažiau paslaptingumo. Painu yra išnariplioti tuos jūsų paprastas, niekuo neišskiriančius nusikaltimus, kaip kad sunku iš apibūdintimo atpažinti paprastą, niekuo neišskiriantį veidą. Na, bet šią istoriją reikia kuo greičiau baigti.

- Tai ką žadat daryti? – paklausiau.
- Rūkyti, – atsakė jis. – Tai trijų pypkų išrūkymo trukmės uždavinys, ir prašau penkias-dešimt minučių manęs nekalbinti.

Jis susirietė fotelyje, liesus kelius prisitraukė prie pat vanagiškos nosies ir taip sėdėjo užmerkęs, o juoda molinė pypkė kyšojo iš burnos lyg kokio keisto paukščio snapas. Pamanau, kad jis miega, ir pats ėmiau snausti, bet jis īmaip pašoko iš fotelio, tarsi galutinai ką nusprendęs, ir padėjo pypkę ant židinio atrailos.

– Šiandien Švento Jokūbo salėje griežia Sarasatė, – tarė. – Kaip manot, Vatsonai, ar jūsų pacientai galėtų būti jūsų apsieiti keletą valandų?

- Šiandien aš visai laisvas. Niekada nesu pernelyg užsiémęs savo darbu.
- Tai dékitės skrybėlę, ir eime. Pirmiausia pereisime per Sitij, ten galėsime kur nors užsukti ir pavalygti. Programoje daug vokiečių muzikos, o man ji labiau patinka negu itališka ar prancūziška. Ji skatina savastabą, o aš mėgstu save stebeti. Eime.

Metro nuvažiavome iki Oldersgeito ir kiek paėję pasiekėme Saks Koubergo aikštę, kur vyko keistojį, ryta mūsų išklausyta istorija. Tai buvo skurdi, nedidelė aikštė su buvusio prasmatumo liekanomis: keturiomis eilėmis sustatyta suodinų plytinė dviaukščių namų langai buvo atgręžti į mažą aptvertą skverelį, kur piktžolėta veja ir keletas apdžiūvusių lauro krūmų vos gyvavo priešiškoje aplinkoje, dūmuose. Trys pauksuoti kamuoliai ant kampinio namo ir ruda iškaba baltomis raidėmis „DŽEIBEZAS VILSONAS“ rodė, kad tai mūsųraudonplaukio kliento įmonė. Šerlokas Holmsas atsistojo priešais tą namą ir pakreipęs galvą nužvelgė visa, o jo akys su užkritusiais vokais skaisčiai sublizgo. Paskui, vis taip pat įdėmai apžiūrinindamas namus, iš lėto paėjo gatve ir vėl grijo iki kampo. Galiausiai sustojo prie palukiniuko namo smarkiai padaužė lazda į grindinį ir prięjės prie durų pasibeldė. Jam tučtuojau atidare

- Ačiū, – atsakė Holmsas, – aš tik norėjau paklausti, kaip iš čia patekti į Strendą.
- Trečia gatvė į dešinę, ketvirta į kairę, – bemat atsakė padėjėjas ir uždarė duris.

SP

E. H. & S.

– Smarkus vyrukas, tikrai, – pasakė Holmsas mums einant tolyn. – Jis, mano galva, yra ketvirtas smarkumu Londone, o drąsa, sakyčiau, beveik galėtų pretenduoti į trečiąją vietą. Aš kai ką apie jį žinau.

– Pono Vilsono padėjėjas, – tariau, – tikriausiai labai svarbus asmuo šioje Raudonplaukių lygoje. Neabejoju, kad jūs paklausėt kelio tik norėdamas jį pamatyti.

- Ne jį.
- Tai ką?
- Jo kelnių kelius.
- Ir ką pamatėt?
- Viską, ko tikėjausi.
- Ko jūs stuksenate į grindinių?

– Mano brangusis daktare, dabar metas stebeti, o ne kalbėti. Mudu esame šnipai prieš žemėje. Apie Saks Koubervo aikštę ši tą jau sužinojome. Dabar patyrinėkim, kas yra už jos.

Gatvė, kurioje atsidirėmė pasukę už kampo iš nuošalios Saks Koubervo aikštės, skryosi nuo šios kaip paveikslas nuo savo antros pusės. Tai buvo viena pagrindinių transporto arterijų, jungiančių Sitj su šiaure ir vakarais. Gatve plaukė nenutrūkstamas srautas prekių į vieną pusę ir į kita, o saligatviai buvo juodi nuo spiečiaus skubančių pėsčiųjų. Ir žvelgiant į prabangias krautuves bei didingus ištaigų pastatus, buvo sunku patikėti, kad iš kitos pusės prie jų šlejiasi nyki ir nejudri aikštė, iš kurios ką tik buvome atejė.

– Palükėkit, – tarė Holmsas, stabtelėjės ant kampo ir žiūrėdamas į gatvę. – Noriu įsiminti, kokia tvarka čia stovi namai. Tai mano aistra – viską tiksliai žinoti apie Londoną. Mortimerio tabako, laikraščių krautuvėlės, Miesto ir priemiesčio banko Koubervo skyrius, vegetarių restoranas, Makfarleino karietų fabriko depas. Toliau – jau kitas kvartalas. Na, daktare, mes jau padarėm savo darbą, todėl dabar galim kiek prasiblaškyti. Sumuštinis, puodelis kavos, o tada – į smuiko pasaulį, kur vyrauja grožis, švelnumas, harmonija ir kur raudonplaukiai klientai nesuka tau galvos su savo mišlėmis.

Mano bičiulis – karštas muzikos mėgėjas;jis ir pats ne tik gabus atlikėjas, bet ir puikus kompozitorius. Visą pavakarę jis sėdėjo parteryje apimtas palaimos, į muzikos taktą judindamas ilgus plonus pirštus, jo veidas kiek šypsojo, akys buvo ramios, svajingos, ir jis né iš tolo nepanėšėjo į pédseki Holmsą, į tą negaleistingą gudragalvį nusikaltelių gaudytoją Holmsą. Savitas jo charakterio dvilypumas reiškėsi pakaitom, ir aš dažnai pamanydavau, kad neapsakomas Holmo tikslumas ir ižvalgumas – tai lyg atsvara jo mąsliam poetiškumui, kuris kartais jį apima. Dėl prigimties syravimo jis būdavo tai neapsakomai suglebės, tai nepaprastai energingas, bet, gerai žinau, niekada nebūdavo toks iš tikro pavojingas kaip tada, kai dienų dienas sėdėdavo dykas fotely tarp savo improvizacijų ir senovinių gotiško šriftu knygų. Kaip tik tuomet jam staiga kildavo medžioklės aistra, kaip tik tada nuostabi jo proto jėga pasiekdavo intuicijos lygi, ir tie, kuriems nebuvo pažįstamas jo metodas, žiūrėdavo į ji skersomis, kaip i žmogų, kurio galios tikrai pranoksta kritų mirtingųjų galias. Ir kai tą vakarą Šventojo Jokubė salieje mačiau jį šitaip pagautą muzikos, jaučiau, kad tiems, kurių jis eis medžioti, bus tiesa.

- Jūs, be abejo, norite namo, daktare, – pasakė jis, kai išėjom.

- Taip, norėčiau.

- O aš turiu padaryti vieną darbą, kuris užims keletą valandų. Ta Koubervo aikštės istorija gana rimta.

- Kodėl?

- Rengiamas didelis nusikaltimas. Turiu pagrindo manyti, kad mes laiku užkirsim jam kelią. Bet viską gerokai apsunkina tai, kad šiandien šeštadienis. Ar galėtumėt man vakare padėti?

- Kelintą valandą?

- Ne anksčiau kaip dešimtą.

- Dešimtą būsiu Beikerio gatvėje.

- Puiku. Beje, daktare, ten mums gali gręsti šioks toks pavojuj, tai būkit malonus ir išidėk iki kišenę karinį revolverį.

Jis pamoko ranka, nusisuko ir akimirksniu dingos tarp žmonių.

Laikau save ne kvailesniu už kitus, tačiau kai ką nors veikiu su Holmsu, jaučiuosi prislėgtas savo nenuovokumo. Aš juk girdėjau tą patį, ką ir jis, mačiau tą patį, ką ir jis, ir vis dėlto iš Holmso žodžių buvo aišku, kad puikiai matė ne vien tai, kas įvyko, bet ir tai, kas turi įvykti, o man visa ta byla atrodė nesuprantama ir absurdžiška. Važiuodamas namo į Kensingtoną, aš viską pergalvojau – nuo pat nepaprastos raudonplaukio enciklopedijos perrašinėtojo istorijos, mūsų lankymosi Saks Koubervo aikštėje iki baugiu Holmso žodžių, pasakyti mums išsiskiriant. Kokia bus ta nakties ekspedicija ir kodėl aš turiu pasiūmti ginklą? Kur mes eisime ir ką darysime? Holmsas buvo užsiminęs, kad tas bebarzdis Vilsono padėjėjas – pavojingas žmogus, galis imtis žiauraus lošimo. Stengiausiu ką nors išprotauti, bet man nesisekė, tad, netekęs vilties, nusprenžiau palaukti vakaro, kada viskas turėtų paaiškėti.

Penkiolika dešimtos išėjau iš namų ir per Haid parką, o paskui Oksfordo gatve patraukiau Beikerio gatvės link. Prie durų stovėjo du kebai, o jėges vidun išgirdau viršuje balsus. Holmso kambaryste radau jį gyvai šnekantis su dvieju vyriškiais, kuriu vieną pažinau – tai buvo Piteris Džounzas, oficialus policijos agentas. O antrasis buvo aukštasis, liesas, liūdno veido žmogus labai žvilgančiu cilindrui ir atgrasiai nepriekaištingu surdutu.

- O! Jau visi, – tarė Holmsas, užsisagste striukę ir nuo lentynos pasiėmė sunkų medžioklės vytinį. – Vatsonai, manau, pažiestate poną Džounsa iš Skotland Jardo? Leiskite jus supažindinti su ponu Meriveteriu, kuris ši vakarą bus mūsų bendražygis.

- Kaip matote, daktare, mes ir vėl medžiojame poromis, – pasakė Džounzas kaip visada iš aukšto. – Šit mūsų draugas labai smarkus surengti gaudynės. Ir jam tereikia seno šuns grobiui vytis.

- Kad tik tos gaudynės nevirštų vėjo gaudymu laukose, – niūriai pasakė ponas Meriveteris.

- Drąsiai galite pasikliauti ponu Holmsu, – išdidžiai tarė policijos agentas. – Jis turi savo metodiką, kuri yra, jeigu jis nepriestaraus, kiek per daug teorinė ir fantastiška, tačiau šiaip jis iš prigimties detektyvas. Neperdėdamas galiu pasakyti, kad ne sykį, tarkim, dėl Šolto žmogžudystės ar Agros lobiu, jis buvo daug arčiau tiesos negu oficialioji policija.

— Ak, jeigu jūs taip sakot, pone Džounsa, tai gerai, — pagarbiai taré nepažistamasis, — Tačiau, turiu prisipažinti, man gaila dël roberio. Šiandien pirmas šeštadienio vakaras per dvidešimt septynerius metus, kai aš neluošiu roberio.

— Pamatyti, — taré Šerlokas Holmsas, — kad šiandien bus lošiama iš tokios sumos, iš kokios dar niekad nesate lošę, ir pats lošimas bus azartingesnis. Jūsų statoma suma, pone Meriveteri, kokie trisdešimt tūkstančių svarų sterlingų, o jūsų, Džounsa, — tas žmogus, kurį norite sugauti.

— Tai Džonas Klėjus, žmogžudys, vagis, plėšikas ir sukčius. Jis dar jaunas, pone Meriveteri, tačiau yra savo amato virtuozas, ir nėra Londono kito tokio nusikalstelio, kuriam taip norėčiau uždėti antrankius kaip jam. Jis žymus žmogus, tas jaunasis Džonas Klėjus. Jo senelis buvo hercogas, pats jis mokėsi Itone ir Oksforde. Jo galva dirba taip sumanai kaip ir jo pirstai, ir nors mes kas žingsnis užtinkamai jo pėdsakų, tačiau nejisivaizduojam, kur rasti jį patį. Vieną savaite jis apiplėšia ką Škotijoje, o kitą jau renka pinigus našlaičių prieglaudai Kornvalyje. Jo pėdsakais einu jau daugelį metų, bet dar né sykio nesu jo matęs.

— Tikiuosi, šiąnakt turésiu malonumą judu supažindinti. Man irgi yra tekė porą kartų susidurti su Džonu Klėjumi, todėl sutinku su jumis, kad jis yra savo amato virtuozas. Beje, jau po dešimtos, mums metas. Judu gal sėskite į pirmą kebą, mudu su Vatsonu seksime iš paskos antruoju.

Visą kelią Šerlokas Holmsas beveik nešnekėjo, tik atsilošęs sédynėje niūniavo melodijas, kurias buvo girdėjęs tą popietę. Dardėjome ilgai, begaliniais dujomis apšviestais gatvių labirintais, kol atsidūrėme Faringtono gatvėje.

— Jau nebetoli, — pasakė mano draugas. — Tas Meriveteris — banko direktorius, jis yra šiuo reikalu suinteresuotas. Pasikviečiau ir Džounsa. Jis neblogas vyras, nors visiškas savo profesijos neišmanėlis. Bet jis turi vieną gerą savybę: yra drąsus kaip buldogas ir kibus kaip krabas — tereikia tik paklūti jam į žnyplės. Va, atvažiavom, jie jau laukia mūsų.

Mes atvykome į tą pačią judrią gatvę, kur buvome atėję ryta. Paleidom kebus ir pono Meriveterio vedamai patraukėm siauru aklagarviu. Iėjome pro užpakalines duris, kurias jis mums atrakino. Už jų buvo nedidelis koridorius, o jo gale — masyvios metalinės durys. Jos taip pat buvo atrakintos, ir mes nusileidome įvairias akmeniniaias laiptais, kurie atvedé prie dar vienerių tvirtų durų. Ponas Meriveteris stabtelėjės uždegė žibintą ir nuvedé mus tamšiu, žeme atsiuodančiu koridoriumi, o paskui atrakinęs trečias duris įleido į milžinišką požemį ar rūsių pilnā pristatytą pintinių ir didžilių dėžių.

— Iš viršaus jūs gana saugūs, — iškėlęs žibintą ir apsidairęs taré Holmsas.

— Iš apačios taip pat, — pasakė ponas Meriveteris ir lazda pabildeno į tašytus akmenis, kuriuos buvo išgrįstas rūsys. — Oi, garsas toks, lyg apačioje būtų tuštuma! — nustebės pakelė akis.

— Prašyčiau laikytis tylos! — griežtai pasakė Holmsas. — Per jus visa mūsų žygio sėkmę jau pakibuo ant plauko. Gal teiktumėtės atsisesti ant kokios dėžės ir netrukdyti?

Orusis ponas Meriveteris, labai išišeideęs, atsisėdo ant pintinės, o Holmsas atsiklaupė ant grindų ir su žibintu bei lupa ēmė atidžiai apžiūrinti plysius tarp akmenų. Bematant rado, kad norejो, tada vėl atsistoję ir iškišo lupą į kišenę.

— Mes da
kininkas nel
turės laiko p
Londono ba
jis jums pa
dėmesi.

— Dėl m

— Prancu

— Taip.

zijos banko
tų pinigų n
sėdžiu, yra
Mūsų auks
kontoroje.

— Ir visi
kad per vala

— Ir sėd

— Deja,

esame kaip
rizikuoti ir
su niekuo,
atsistosiu u
prie jų. Jeig

Pasidėjā
uztūmė žil
kada nebuv
nā akimirk
oras slégė i

— Jie tu

Tikiuosi, p

— Ten,

— Vadim

Kaip lė
valandos su
pajudėti, te
klausa buvo
ir sunkesni
alsavimo. I

Iš pradž

jokio išspėj

kone moter

— Mes dar turime mažiausiai valandą, — pasakė, — nes jie vargu ar ką darys, kol dorasis palūturės laiko pabėgti. Mes čia esame, daktare, kaip jūs, be abeo, būsít atspėjė, vieno pagrindinių Londono bankų Sičio skyriaus rūsyje. Ponas Meriveteris yra direktorių tarybos pirmininkas, ir jis jums paaiškins, kodėl šis rūsys kaip tik dabar gali patraukti ižuliausiu Londono nusikalstelių démesį.

— Dėl mūsų Prancūzijos aukso.

— Prancūzijos aukso?

— Taip. Prieš keletą mėnesių mums buvo prieikę papildyti savo atsargas, ir tam iš Prancūzijos banko pasiskolinom trisdešimt tūkstančių napoleondorų. Dabar jau žinoma, kad mums tų pinigų neprireiks net išpakuoti, bet jie tebesaugomi mūsų rūsyje. Pintinėje, ant kurios aš sėdžiu, yra du tūkstančiai napoleondorų, sudėtū sluoksniais tarp švininio popieriaus lakštų. Mūsų aukso luitų rezervas šiuo metu yra daug didesnis negu paprastai laikoma vienoje skyriaus kontoroje, ir direktoriai labai dėl to būgstauna.

— Ir visiškai pamatuotai, — patikino Holmsas. — O dabar mums metas rengtis. Aš manau, kad per valandą viskas baigsis. O tuo tarpu, pone Meriveteri, reikia užgesinti žibintą.

— Ir sėdėti tamsoje?

— Deja, taip. Aš turiu pasiėmęs kortas, maniau, kad jūs galėsite sulošti savo roberį, nes esame kaip tik *partie carrée*. Bet dabar matau, kad priešo jau taip pasirengta, jog nebegalime rizikuoti ir sėdėti šviesoje. Dabar pirmiausia turim pasikeisti vietomis. Tie žmonės nesiskaitys su niekuo, todėl nors bus užklupti netikėtai, gali mums pridaryti bėdos, jei nepasisaugosim. Aš atsistosiu už šios pintinės, o jūs pasislėpkite už anų. Ir kai aš į juos pašviesiu, tučtuojau šokite prie ju. Jeigu jie ims šaudyti, Vatsonai, šaukite nieko nepaisydamas.

Passidėjau užtaisyta revolverj ant medinės déžės viršaus, o pats užlindau už déžęs. Holmsas užstumė žibinto dureles, ir mes paskendome juodoje tamsoje — tokios visiškos tamtos dar niekada nebuvau matęs. Iškaitusio metalo kvapas rodė, kad šviesa tebedega ir gali sutviksti kiekvieną akimirką. Mano nervai buvo įsitempę nuo laukimo, ir ta umi tamša bei šaltas drėgnas rūsio ora slėgė ir baugino.

— Jie turi tik vieną kelią atgal, — sukuždėjo Holmsas. — Per namą į Saks Koubervo aikštę. Tikiuosi, padarėt, ko prašiau, Džounsa?

— Ten, prie durų, lauks inspektorius ir du karininkai.

— Vadinas, užkištost visos skylės. Tai dabar tylėkim ir laukim.

Kaip lėtai éjo laikas! Vėliau peržvelgiau užsirašytas pastabas, ir paaikėjė, kad praeita tik valandos su ketvirčiu, bet man anuomet atrodė, kad jau baigési naktis ir tuo imas aušti. Bijoujau pajudėti, todėl pavargau, sąnariai sustingo, tačiau nervai buvo įsitempę iki kraštutinumo, ir klausia buvo tokia gera, kad ne tiktais girdėjau tylų visų kvėpavimą, bet galėjau atskirti duslesnius ir sunkesnius stambiojo Džounso įkvépimus nuo plono, į aimaną panašaus banko direktoriaus alsavimo. Iš savo vietas per déžęs virš ūnėdamas į grindis staiga pamačiau sublyksint šviesą.

Iš pradžių tai buvo blaesus taškelis grindinyje. Jis ištijo, virto geltona linija, o paskui be jokio išpėjimo ar garso atsivérė plyslys, ir nedideliamė šviesos ruožely išniro ranka — balta, kone moteriška, kuri graboliojo kažko ieškodama. Toji ranka su kraipinėjančiais pirštais kyšo-

jo iš grindų kokią minutę ar daugiau. Paskui dingo taip pat staigiai, kaip ir buvo pasirodžiusi, ir vėl pasidaré tamsu, tik vos žioravo plynėlis tarp grindinio luitų.

Tas atsitrukumas truko labai neilgai. Bematant vienas platus baltas luitas, garsiai grikiédamas, pavirto ant šono, ir atsivéré kvadratinė skylė, pro kuria įspindo žibinto šviesa. Pro skylė išlindo švariai nuskustas berniukis veidas, ijdėmiai apsižvalgė, tada dvi rankos išnirėtė į skylės kraštus, ir pasirodė pečiai, paskui išlindo kūnas iki juosmens, ir galiausiai į grindų iširėmė vienas kelis. Tada žmogus mikliai atsistojo ir émė trauktį iš skylės savo sérbą, tokį pat liauna ir smulkutį, blyskaus veido, su kupeta raudonų plaukų.

— Kelias laisvas, — sukuždėjo jis. — Turi kaltą ir maišus? Šimts velnių! Dumk, Arči, dumk, o aš kaip nors išsikapanosiu!

Mat Šerlokas Holmsas prišokės nutvéré tą įsibrovėlį už apykaklęs. Antrasis nérė atgal į skylę, ir aš išgirdau čirkštelint medžiąga, nes Džounsas dar buvo spéjës jį pagriebti už drabužių. Ties revolverio vamzdžiu blykstelėjo šviesa, tačiau Holmsas trenké rimbu šovusiam per riešą, ir ginklas žvangėdamas nukrito ant akmeninių grindų.

— Nieks nebepadës, Džonai Kléjau, — ramiai pasaké Holmsas. — Nebeištrüksit.

— Taigi matau, — atsaké tas kuo šalčiausiai. — Bet, tikiuosi, mano draugužis išsisuko, nos ir pastvérét jo skvernus.

— Prie durų jo laukia trys vyrai, — pasaké Holmsas.

— Oho! Atrodo, būsít gerai pasidarbabę, tiesiog negaliu jūsų nepagirti.

— O aš jūsų, — atsaké Holmsas. — Jūsų Raudonplaukių lygos idéja labai nauja ir veiksminga.

— Tuoj vėl išvysi savo draugužį, — taré Džounsas. — Jis greitesnis landyti po skyles negu aš. O dabar duok rankas, uždésiu apyrankes.

— Prašau manęs neliesti purvinomis rankomis, — pasaké mūsų belaisvis, kai antrankiai trekštéléjo jam ant riešų. — Gal nežinote, kad mano gyslomis teka karališkas kraujas? Be to, bükite geri ir kalbédama su manim visada sakykite „pone“ ir „malonékite“.

— Gerai, — pastatęs akis taré Džounsas ir sukikeno. — Taigi gal malonétemét, pone, droži viršun, iš kur kebu nugabensime jūsų aukštystę į policijos nuovadą.

— Dabar jau geriau, — romiai taré Džonas Kléjus. Jis oriai nusilenké mums trims ir ramiai nuojo seklio lydimas.

— Iš tikrųjų, pone Holmsai, — taré ponas Meriveteris, kai paskui anuos du žengėm iš rūsio, — nežinau, kaip mūsų bankas galėtų jums atsidékoti ar atsilyginti. Juk néra jokios abejoniés, kad jūs susekête ir galutinai užkirtote kelią didžiausiam, kokį žinau, banko apiplėšimui.

— Aš ir pats turėjau keletą sąskaitų su Džonu Kléjumi, — atsaké Holmsas. — O šios bylos išlaidos buvo menkos ir, manau, bankas jas padengs. Bet didžiausias atlyginimas man yra tai, kad gavau patirties, kuri daugeliu atžvilgių yra unikali, ir kad išgirdau nepaprastą pasakojuimą apie Raudonplaukių lygą.

— Matot, Vatsonai, — paaikišino jis paryčiais mums sédint Beikerio gatvėje prie stiklo viskių su selteriu, — iš pat pradžių buvo aišku, kad vienintelis galimas to ganétinai fantastiško lygos skelbimo ir enciklopedijos perrašinéjimo tikslas turėjo būti toks — kasdien kelioms valandoms išvilioti iš namų ne itin nuovokų palükiniinką. Tai gana keistas būdas, bet, tiesą sakant, sunku

ką geresnio ir sumanyti. Idėjų genialiam Klėjaus protui, be abejo, davė jo sėbros plaukų spalva. Keturi svarai per savaitę – geras jaukas pritraukti palūkininką, bet jiems tai vieni niekai, kai laukia tūkstančiai. Jie įdeda skelbimą, vienas niekšas laikinai įsigyja kontorą, kitas paragino žmogus kreiptis į ją, ir taip abu suorganizuoja, kad visą savaitę rytais jo nebūtų namie. Vos tik išgirdau, kad padėjėjas sutiko dirbtį už pusę atlyginimo, man pasidarė aišku, kad jis turėjo kažkokią svarbią priežastį gauti tą vietą.

– Bet kaip nuspėjot tą priežastį?

– Jei tenai gyventų moterų, galima būtų jurti gryna banalių istoriją. Bet taip nebuvo. Lombardas – visai nepelninga istaiga, ir palūkininko namuose nėra nieko, dėl ko būtų reikėję taip kruopščiai rengtis ir dairyti tokią išlaidą. Vadinas, kas nors turi būti prie namų. Kas tai galėtų būti? Prisiminiau, kad padėjėjas labai mėgsta fotografuoti ir ta dingstimi ilgam prapuola rūsyje. Rūsys! Čia turėjo būti to supainioto kamuolio galas. Tuomet pasidomėjau keistuuoju padėjėju ir sužinojau, kad susiduriau su šaltakraujiškiausiu ir drąsiausiu Londono muzikanteliu. Jis kažką daro rūsyje... kažką, kam prieikė keleto valandų per dieną, ir ne vieną menses. Taigi vėl – kas tai galėtų būti? Vienintelė išvada – jis kasa tunelį į kokį kita pastatą.

Tiek buvau išprotavęs tada, kai ėjom apžiūrėti įvykio vietos. Jūs nustebote, kad pabilst į jau lazda į grindinį. Norėjau įsitikinti, ar tunelis eina į fasado pusę, ar į kiemo. Fasado pušeje nieko nebuvo. Tada paskambinai, ir, kaip tikėjausi, duris atidarė padėjėjas. Mūsų kelia i jau ne sykį buvo susikirtę, tačiau akis į akį nebuvo niekados susitikę. Aš beveik nežvilgtėjau jam į veidą. O keliaus pamačiau tokius, kokių ir tikėjausi. Jūs ir pats turėjot pastebeti, kokie jie nuzulinti, susiglamžę ir purvini. Jie bylojo apie valandomis rausią urvą. Vienintelis dažkas liko sužinoti – kur link rausiamasi. Nuėjau už kampo ir pamačiau, kad mūsų draugo namas prisišliejės prie Miesto ir Priemiesto bankų. Šitaip uždavinys buvo išspręstas. Kai po koncerto nuvažiavot namo, aš nuvykau į Skotland Jardą bei pas banko direktorių tarybos pirmininką, ir pats matėt, ką laimėjau.

– O iš ko nusprenādėt, kad jie ateis šianakt? – paklausiau.

– Na, kai jie uždarė savo lygos kontorą, buvo aišku, kad ponas Džeibezas Vilso nas jiems nebekliudo, kitais žodžiais tarant, kad tunelis jau baigtas. Ir juo reikėjo kuo skubiai pasinaudoti, kad kas neaptiktų ar neišgabentų auksą. Šeštadienis geriausia diena, nes lieka dviejų dienos pabėgti. Dėl tų priežascių ir laukiau jų šianakt.

– Nuostabiai išprotavot! – sušukau nuoširdžiai susižavėjęs. – Tokia ilga grandinė, ir kiekviena grandis teisinga.

– Tai išgelbėjo manę nuo nuobodulio, – atsakė jis žiovaudamas. – Deja, jaučiu ir vėl jis užeinant. Visas mano gyvenimas – nesibaigiančios pastangos išvengti kasdienybės banalumo. Ir man padeda šie nesudėtingi uždavinukai.

– Jūs esat žmonijos geradaris, – pasakiau. Jis gūžtelėjo pečiais.

– Hm, ko gero, betgi iš to yra kiek naudos, – pasakė. – *L'homme c'est rien – l'œuvre c'est tout*, kaip Gustavas Floberas rašė Žorž Sand.

*Žmogus – niekas, veikla – viskas (pranc.).